

Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland 2014 – HNH 2014

Forord

Her kjem forord ved fylkesordførar.

Kort om handlingsprogrammet

Det overordna styringsdokumentet for handlingsprogrammet er «*Regional næringsplan for Hordland 2013-2017*», som vart vedtatt av fylkestinget i juni 2013. Næringsplanen har følgjande visjon

Saman om verdiskaping i ein av Europas innovative regionar!

Handlingsprogrammet er styrande for bruken av næringsretta utviklingsmidlar i Hordaland. I tillegg gir det føringar for andre offentlege etatar sitt utviklingsarbeid i fylket. Målgruppa for programmet er private og offentlege utviklingsaktørar som Hordaland fylkeskommune samarbeider med.

Sjølv om handlingsprogrammet er forankra i næringsplanen er ikkje alle tiltaka som er omtalt i næringsplanen tatt med i handlingsprogrammet. Tiltak i næringsplanen som ikkje krev ytterlegare utdjuving i handlingsprogrammet, vil det bli arbeidd vidare med ut frå formuleringane i næringsplanen. Det kan også vere at nokre av dei fokuserte innsatsområda i handlingsprogrammet ikkje er direkte forankra i konkrete formuleringar i næringsplanen. Dei er likevel viktige i det heilskapelege næringsutviklingsarbeidet i Hordaland. Det er difor ikkje ein direkte samanheng mellom planen og handlingsprogrammet. Utgangspunktet er likevel at innsatsområda i handlingsprogrammet samsvarer med hovudstrategiane i næringsplanen. Dei er:

Hovudstrategi 1: Meir entreprenørskap og innovasjon,

Hovudstrategi 2: Fleire med meir relevant kompetanse

Hovudstrategi 3: Ein velfungerande bergensregion og attraktive regionale senter

Dei statlege føringane som blir gitt gjennom dei årlege tildelingsbrevane til fylkeskommunen påverkar også virkemiddelbruken knytt til handlingsprogrammet. Desse føringane er innarbeidd i handlingsprogrammet.

Prosjekt og tiltak som skal finansierast vil bli vurdert i lys av prioriteringane og føringane i handlingsprogrammet. Dette vil få innverknad på søknadshandsaming og forvaltning av dei økonomiske verkemidla. Forvaltninga av virkemidla er delt mellom Hordaland fylkeskommune, Innovasjon Norge (IN) og dei regionale næringsfonda. Fylkeskommunen handsamar prosjekt og søknader av tilretteleggjande karakter, medan søknadar om støtte til bedrifter blir handsama av IN. Dei regionale næringsfonda handsamar mindre søknader, og søknader av lokal karakter.

Hordaland fylkeskommune har hovudansvaret for «Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland», men både utarbeidinga og gjennomføringa skjer i nært samarbeid med verksemder, bransje-organisasjonar, næringsforeiningar, kommunar, forskings- og utdanningsinstitusjonar, regionråd og regionale og statlege verkemiddelaktørar.

Handlingsprogrammet for 2014 er utarbeidd av fylkeskommunen med støtte frå ei ressursgruppe satt saman av representantar frå Innovasjon Noreg Hordaland, Fylkesmannen i Hordaland Landbruksavdelinga, Business Region Bergen, Maritimt Forum og Hordaland fylkeskommune. Regionalt næringsforum har vore styringsgruppe, trekt opp rammene for arbeidet og handsama utkast til plan i to møte. Dei har også gitt si tilråding til fylkesutvalet før endeleg godkjenning.

Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland 2014 blei handsama av fylkesutvalet 20. februar 2014. Dei gjorde fylgjande vedtak:

(sett inn vedtak).

Om resultatmål

Hordaland fylkeskommune er opptatt av at verkemiddelbruken skal skape gode effektar og resultat for næringslivet og samarbeidet i regionen. I næringsplanen er det lagt til grunn at det skal utarbeidast årlege resultatmål i handlingsprogrammet. Det er difor lagt inn meir konkrete resultatmål knytt til dei tre hovudstrategiane i handlingsprogrammet. Desse skal danne ein del av grunnlaget for vurdering av resultat og effektar av innsatsen i handlingsprogrammet.

Å finne gode resultatmål for bruk av tilretteleggande verkemiddel er utfordrande. Resultata kjem gjerne fleire år etter prosjektavslutning, effektar av innsats vert ofte påverka av eksterne forhold (konjunkturar, oljepris m.m.) og det kan vera vanskeleg å sjå målbare resultat. Fylkeskommunen har allereie innarbeidd det nasjonale opplegget for effekt- og resultatmåling som er utvikla av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). I tillegg har vi i dette handlingsprogrammet definert eige resultatmål for kvar hovudstrategi.

Prioriteringar knytt til innsatsområda i 2014

Hordaland Fylkeskommune skal i si prioritering legge vekt på verkemiddel som har som føremål å utvikle arbeidsplassar og bidra til verdiskaping i fylket. Innsatsen skal difor særleg spissast mot entreprenørskap og innovasjon, samt næringsretta kompetanse og næringsretta infrastruktur.

Dei nasjonale forventningane til berekraftig utvikling og verdiskaping med fokus på miljø, økonomi og sosiale tilhøve er førande for næringsplanen og handlingsprogrammet. Dei felles utfordringane som ligg til grunn for regional næringsplan er førande for verkemiddelbruken i Hordaland.

Viktige utfordringar som næringslivet har med flaksehalsar i vegnettet er allereie tungt prioritert i fylkeskommunen sine samferdselsplanar og budsjett, og vert difor ikkje prioritert i handlingsprogrammet. Det same gjeld for utfordringar knytt til kommunalt planarbeid og kommunal areal-disponering. Her har fylkeskommunen meir ei koordinerande rolle i planarbeidet, enn direkte styring gjennom verkemiddelbruken. Prioriteringane og formuleringane i næringsplanen er førande på desse områda og blir ikkje teke opp at i handlingsprogrammet.

Handlingsprogrammet er strukturert slik at det årleg prioriterer konkrete innsatsområde knytt til kvar av dei tre hovudstrategiane frå næringsplanen. Handlingsprogrammet skal rullerast kvart år. Dette kan føre til at innsatsområda vil få ulik prioritering og vektlegging i planperioden. I tillegg kjem økonomiske og politiske føringar i det årlege tildelingsbrevet frå Kommunal- og moderniseringsdepartementet som også får innverknad på prioriteringane.

Med dette som utgangspunkt, er følgjande utfordringar frå næringsplanen særleg vektlagt i utarbeidinga av handlingsprogrammet for 2014:

- Svakare vekst eller stagnasjon i internasjonale marknader og raskare endringar i marknadene krev meir kunnskap, fleire vellukka innovasjonar og fleire ny-etablerte verksemder som lukkast med å bli vekstverksemder.
- Det må utviklast eit tettare samarbeid om forskning og innovasjon mellom næringslivet og FoU-miljø. Innan til dømes teknologiområda opplever næringslivet at det ikkje er tilstrekkeleg samsvar mellom kompetansebehov og FoU-miljøa sine tilbod
- Næringslivet i Bergensområdet og resten av Hordaland vil merke aukande konkurranse om relevant kompetent arbeidskraft. Regionale senter i distrikta må gjerast meir attraktive for å tiltrekke seg arbeidskraft og skape miljø for innovasjon og regional vekst.

For at Hordaland framleis skal vera i tet når det gjeld samarbeid om næringsutvikling er det også viktig at hovudsatsingsområda i det regionale handlingsprogrammet legg til rette for:

- Godt samarbeid som fremjar kreativitet og framtidsretta tiltak og prosjekt
- Større satsingar som vert gjennomførte regionalt og kan medverke til utvikling i ønska retning
- Klårare ansvars- og oppgåvefordeling mellom offentlege verkemiddelaktørar

Hordaland er Noregs største eksportfylke og store delar av vårt næringsliv har utstrakt samarbeid med aktørar frå dei fleste land. Nasjonale grenser har mindre å sei enn før, medan kunnskap om språk, kultur og marknadsvilkår blir viktigare. Dersom framtidig sysselsetting og verdiskaping i fylket skal oppretthaldast, må enno fleire små og mellomstore verksemder vekse over tid i ein internasjonalt konkurranseutsett marknad. Dette inneber at desse verksemdene må ha evne til innovasjon, produktivitsvekst, marknadsorientering og kommersialisering. Det må arbeidast for auka kompetanse på internasjonal forretningsutvikling, tilgang til internasjonale markadar, tilgang på vekstkapital og tilgang til nettverk og samarbeid som styrkar evna til innovasjon og internasjonalisering. Verksemder må også sikrast kompetanse som bevarer drift og eigarskap i og ut ifrå Norge, slik at sterke klynger ikkje forvitrar og arbeidsplassane flyttast utanlands. For å få til dette, er det viktig at Hordaland fylkeskommune og andre verkemiddelaktørar, har ein tydeleg internasjonal dimensjon i arbeidet med næringsutvikling.

Hovudstrategi 1. Meir entreprenørskap og innovasjon

Entreprenørskap og innovasjon oppstår når kompetanse, nettverk og kapital blir kombinert. Med bakgrunn i utfordringane i dei internasjonale marknadane, entreprenørskap, innovasjon og samarbeid mellom FoU og næringslivet, og med utgangspunkt i våre sterke, vekstkraftige næringsmiljø, peikar det seg ut tre satsingsområde i 2014:

- **Auka entreprenørskap:** Stimulere til at fleire lukkast med å etablere eiga verksemd, og maktar å ta etableringa over i ein vekstfase. I tillegg et det eit mål at arbeidet med å få eit verkemiddelapparat som enno betre står opp om berekraftige verksemder og næringsmiljø.
- **Vekst i eksisterande bedrifter:** Auka innovasjonsgrad, auka produktivitet, realisere potensialet for lønsemd og betre konkurransekraft er avgjerande for vekst og sikring av arbeidsplassar i eksisterande verksemder i fylket. Sikre verksemdene rett arbeidskraft for å unngå at drift og produksjon vert flytta utanlands.

- **(Vidare)utvikling av innovasjonsmiljø:** Stimulere til klyngeutvikling og utvikling av innovative næringsmiljø med vekstpotensiale. Sterkere samspel mellom FoU-institusjonar og næringslivet og slik realisere eit enno større utbytte hos alle aktørane.

Resultat- og effektmål

- Auke i talet på kandidatar med gjennomført etablererkurs
- Auke i talet på nyetablerte verksemder
- Auke i talet på gasselverkssemder
- Få etablert fleire forskings- og klyngeutviklingsprogram i fylket (t.d. ARENA, SFI, NCE)

Gjennom arbeidsinnsats og virkemiddelbruk skal fylkeskommunen og våre virkemidlar medverke til auka innsats på innsatsområda nemnt under.

Innsatsområder i 2014

Finansiering, direkte bedriftsstøtte: (gjelder IN og dels regionale næringsfond)

- Auka talet på nystarta verksemder, særleg dei med internasjonalt vekstpotensial mellom anna ved bruk av etablerartilskot.
- Vekst i eksisterande bedrifter gjennom målretta bruk av tilskot og lån.
- Arbeide får å sikre nye idear og nye bedrifter kompetent og langsiktig kapital slik at dei kjem gjennom «dødens dal», eller over i ein vekstfase.

Tilretteleggjande tiltak:

- Styrke kompetanse og nettverk til for alle gründerar for å realisere verdiskapingspotensial.
- Auka satsing på utvikling av økonomisk sosialt bærekraftig samfunnsentreprenørskap.
- Sikre kompetansen i verkemiddelapparatet, særleg med omsyn på nettverk, forretningsmodell og tilvisingskompetanse.
- Auke i talet på tilsette med forskarkompetanse i næringslivet for å få opp forskingsaktiviteten i bedriftene.

Profilering og internasjonalisering:

- Realisere bedriftene i Hordaland sitt internasjonale potensiale gjennom mellom anna bruk av Innovasjon Noreg sine utekontor og fylkeskommunen sitt internasjonale nettverk.
- Profilere Hordaland som ein attraktiv region for å søke partnarar og for å etablere eiga næringsverksemd i.
- Arbeida for å utløysa verkemidlar frå nasjonale virkemiddelaktørar(NFR, FHF, SIVA, IN o.a.) og europeiske utviklingsprogram (INTERREG, HORIZON 2020, EØS fonda, o.a) for betre å nå måla næringsplanen.
- Stimulera til auka internasjonalt, næringsretta samkvem og erfaringsutveksling gjennom Livslang Lærings-programmet ERASMUS+.

Nettverk:

- Sikre nyskaping og vidareutvikling av kompetansebaserte regionale næringsmiljø gjennom inkubator- og næringshageprogramma i regi av SIVA.
- Medverke til auka klyngeutvikling gjennom aktiv deltaking i klyngeprogramma ARENA, NCE, GCE i regi av IN, SFI i regi av NFR, og klyngeutvikling i regi av sterke nettverksorganisasjonar.
- Legge til rette for samarbeid mellom FoU-miljøa og næringslivet, mellom anna ved aktiv bruk av ordninga «Virkemidlar for regional innovasjon», VRI.
- Legge til rette for auka kompetanseoverføring og samhandling mellom dei sterke næringsklyngene i fylket. Det vil vere eit særskilt fokus på opne innovasjonsprosessar.

Hovudstrategi 2. Fleire med relevant kompetanse

Med utgangspunkt i utfordringar og mål i næringsplanen og dei tilbakemeldingane som kjem frå næringslivet er det peika ut tre innsatsområde som skal bidra til å redusere problema med stor mangel på kvalifisert arbeidskraft i fylket.

- **Utdanning:** Satse på å vidareutvikle fleksible utdanningsmodellar med meir veksling mellom teoretisk og praktisk læring. Føremålet er at fleire elevar skal kome seg gjennom vidaregåande skule og ende opp med fagbrev, med totalt sett høgare kvalitet på utdanninga enn i dag.
- **Samarbeid med næringslivet:** Hordaland fylkeskommune skal bidra meir aktivt til at informasjon om tilgjengelege læreplassar, og framtidige arbeidsplassar, vert gjort kjent for søkjarane. Dette må gjerast i samarbeid med partane i næringslivet. Hordaland fylkeskommune har òg eit stort ansvar for å sikre at det er god samanheng mellom næringslivet sine behov og talet på plassar på dei ulike studieprogramma.
- **Rekruttering:** Offentlege myndigheiter i samarbeid med private må leggja betre til rette for rekruttering av utanlandsk arbeidskraft. Føremålet er å forenkle, forbetre, samordne og tilpasse offentleg tilbod slik at utanlandsk arbeidskraft lettare kan bu og arbeide i Hordaland.

Resultatmål:

- Auke talet på personar som tek fagbrev, med særskilt fokus på etterspurte fagutdanningar
- Auke talet på lærlingplassar innan fagområde som er etterspurte av næringslivet
- Etablering av nye næringsretta studietilbod innan høgare utdanning
- Auke talet på personar med forskarkompetanse i næringslivet

Gjennom arbeidsinnsats og virkemiddelbruk skal fylkeskommunen og våre virkemidlar medverke til auka innsats på innsatsområda nemnt under.

Innsatsområder i 2014

Vidaregåande opplæring:

- Medverke til at næringslivet deltek aktivt i å utvikle og nytte vidaregåande skular som lokale ressurscenter for å fremje nærings- og samfunnsutvikling.
- Bedriftene bidrar aktivt i arbeidet med å auke kvaliteten i undervisninga, auke kunnskapen om lokalt kompetansebehov hjå rettleiarane og styrkje elevane si innsikt i næringslivet, slik at elevane vel utdanningar som dei er motivert til å gjennomføre og som næringslivet etterspør.
- Gjere det tidleg attraktivt å starte eiga bedrift gjennom å stimulera til auka innsats frå næringslivet i Ungt Entreprenørskap og andre næringsretta utviklingsaktivitetar i vidaregåande opplæring.
- Få bedriftene aktivt med i arbeidet med å utvikle fleksible utdanningsmodellar med meir veksling mellom teoretisk og praktisk læring.
- Stimulere bedriftene til å utnytte den auka fleksibiliteten til Fagskulane i Hordaland, slik at desse kan verte tilbydd etter behov i heile fylket.
- Krevje at tilbydarane skal vere godkjente lærebedrifter ved utlysning av fylkeskommunale tilbod/andod.

Høgare utdanning:

- Stimulere til eit betre samspel mellom Hordaland sine sterke universitets- og forskingsmiljø og regionalt næringsliv med sikte på å utvikle det næringsretta studietilbodet og auke samspelet mellom teoretisk og praktisk opplæring.
- Få i gang fleire teknologiske retta studietilbod på mastergradsnivå (siv.ing.) og som er

etterspurt av næringslivet.

- Legge til rette for at bedriftene tek kompetansen som blir utdanna i utdanningsinstitusjonane i bruk.

Internasjonalt samarbeid og rekruttering:

- Forbetre og samordne offentlege tilbod for verksemder som vil rekruttere utanlandsk arbeidskraft og etterspurt arbeidskraft som ønskjer å slå seg ned i Hordaland. Arbeide for å få etablert eit Senter for utanlandsk arbeidskraft, SUA i Bergen.
- Vidareutvikle og gjere tilgjengeleg kompetanse i regionen som bedriftene kan nytte godt av til å utforma søknader EU midlar både til regional utvikling og næringsutvikling (INTERREG, Horizon 2020, EØS fonda, o.a.)

Hovudstrategi 3. Ein velfungerande Bergensregion og attraktive regionale senter

Ein velfungerande Bergensregion er avhengig av betre trafikale forhold både til nærliggjande kommunar, og til resten av Vestlandet. Det er også dokumentert at regionen manglar tilrettelagde næringsareal for vidare utvikling av næringslivet. Det er viktig at kommunane planlegg for framtidretta næringsareal på ein berekraftig måte på tvers av kommunegrensene. Ei positiv utvikling innan samferdsle og næringsareal vil gje regionen meir effektiv tilgjenge til nasjonale og internasjonale marknader og auka attraksjon i desse marknadane. I dei komande åra er det venta stor vekst, særleg langs kysten av Hordaland, og dette krev god planlegging. Dette gir viktige føringar for prioriterte tiltak i handlingsprogrammet 2014.

- **Sentral vekst:** Framtidig vekst vil stort sett komme i og omkring Bergen, samt i og omkring knutepunkt og regionsentera i regionane. Dei sysselsettingsintensive næringane (ofte kompetansearbeidsplassar) bør liggje i konsentrerte delar av by- og tettstadsstrukturane i regionen for å få ein god samanheng mellom bu- og arbeidsområde. Dei arealkrevjande arbeidsplassane bør etablerast på stader som ligg langs hovudinnfartsårene, ikkje langt frå regionsentera/knutepunkta.
- **Attraktive regionsenter:** Å utvikle attraktive regionsenter vil vere ein sentral del av ein politikk for balansert regional næringsutvikling i Hordaland. Skal eit regionsenter i distrikta trekke til seg verksemder og kompetansearbeidskraft, er større fagmiljø og eit mangfald av arbeidsgjevarar ein viktig føresetnad. Eit slikt regionalt senter skal også fungere som ein vekstimpuls for resten av (arbeidsmarknads)regionen.

Resultatmål:

- Få alle regionar i fylket inn blant dei 50% beste regionane i NHO sitt Nærings NM
- Sikre positiv utvikling i næringsarealreserven i fylket (i samråd med komande regionale planar)

Gjennom arbeidsinnsats og virkemiddelbruk skal fylkeskommunen og våre virkemidlar medverke til auka innsats på innsatsområda nemnt under.

Innsatsområder i 2014

Bergensregionen:

- Halde fokus på næringslivet sine areal- og transport behov som ein viktig premiss i areal- og transportplanlegginga for Bergensområdet.

- Dokumentera næringslivet sine behov for ulike typar areal i ulike delar av regionen.

Regionale sentra:

- Utvikle attraktive regionale senter i distrikta, mellom anna ved sterkare konsentrasjon av næringsretta verkemiddel.
- Vidareutvikle det regionale verkemiddelapparatet (IN, FMLA, HFK) sitt partnerskap for lokalsamfunnsutvikling, LUK og LivOGLyst, til auka fokus på dei regionale sentra.
- Medverke til at fleire regionale senter blir med i KMD sitt nye utviklingsprogram for små og mellomstore byar og byregionar.

Andre innsatsområde:

- Vidareføre satsinga på kompetanseheving hjå rettleiarane i fyrstelinja i kommunane og nettstaden www.kom-an.no

Bransjar med særskilt fokus

Hovudstrategiane i næringsplanen er i utgangspunktet meint å vere sektoruavhengige og skal med det gjelde for alle sektorar. For at Hordaland skal utvikla ein posisjon som ein innovativ region i Europa er det likevel viktig at bransjar der fylket har særlege føremoner knytt til vekstpotensial, innovasjonsevne, internasjonal konkurransekraft og evne til omstilling, har særskilt fokus.

Konsekvensen av dette er at handlingsprogrammet framleis vil ha eit fokus på viktige næringar som energi, maritim, marin og reiseliv. Alle desse næringane har spesielle fortrinn i Hordaland, og dei har også stort potensiale for vekst og internasjonal utvikling. I tillegg vil landbruk, som ei viktig distriktsnæring, og media- og kulturbasert næringsliv, som har stor innovativ kraft, vera næringar med særskilt fokus.

I 2014 vil det bli fokus på desse bransjeretta innsatsområda i tillegg til dei som går fram av hovudstrategiane.

Innsatsområder i 2014

Energi:

- Stimulere til auka berekraftig produksjon av fornybar energi
- Arbeide for auka konkurransekraft i leverandørindustrien, særleg knytt til gjennomføring av større feltutbyggingar og –opprustingar.

Maritime næringar

- Arbeide for å bli eit føregangsfylke innan «clean shipping» gjennom målretta miljøtiltak

Marin sektor:

- Stimulere til bærekraftig marin sektor i hele verdikjeda
- Sikre næringa tilstrekkelig tilgang på sjøareal for vidare vekst og utvikling.

Reiseliv:

- Utvikle ein god og kompetent struktur for reiselivsselskapa i Hordaland og på Vestlandet.
- Legge til rette for betre samordning mellom reiseliv og samferdsle.

Landbruk:

- Medverke til tiltak for auka lokal matproduksjon, særleg i relasjon til kultursektoren, marin sektor og opplevingsbasert reiseliv

- Legge til rette for industriell utvikling i verdikjeda for frukt
- Stimulere til auke i produksjon av mjølk og kjøtt i Hordaland

Medie- og kulturbasert næringsliv

- Etablering av nasjonalt kompetansesenter for spillutvikling i Bergen
- Følgje opp og aktivt bidra til realisering av MediaByBergen

Enno betre samarbeid

I gjennomføringa av næringsplanen med tilhørande handlingsprogram samarbeider fylkeskommunen tett med ein rekke aktørar og medverkar aktivt til å vidareutvikle etablerte samarbeidsarenaer og utvikle nye.

I næringsplanen er det slått fast at alle aktørane som deltar aktivt i gjennomføring av næringsplanen og i handlingprogrammet har eit særskilt ansvar for å tenkje nytt om korleis ein samarbeider og kven ein samarbeider med. Fylkeskommunen har eit særskilt ansvar for å skape arenaer kor alle som deltar i gjennomføringa av programmet kan lære av kvarandre. Det skal vidare vere fokus på:

- Å tenkje større, tematisk, geografisk og i tid
- Å arbeide for ei klårare arbeidsdeling mellom ulike aktørar.

Den viktigaste samarbeidsarenaen er Regionalt næringsforum (RNF). Dialogen og samarbeidet mellom partnarane i RNF skal bidra til samordna innsats for å fremje næringsutvikling i Hordaland. Måla skal nåast ved utvikling av ei mest mogleg koordinert og effektiv forvaltning av dei offentlege ressursane retta mot næringsutvikling, arbeidsmarknad og utdanning i Hordaland. RNF har også ein rådgjevande funksjon overfor politiske organ med ansvar for næringsutvikling, òg skal i tillegg ta initiativ til tiltak for å sikre ei god og treffsikker iverksetting av handlingsprogrammet.

Fylkeskommunen har i fleire år støtta ulike regionale næringsretta utviklingsaktørar som har blitt vurdert som strategisk viktige for næringsutviklingsarbeidet i fylket. Det siste året har det vore ein gjennomgang både av kva for prioriteringskriterier, og kva for forvaltingsregime som skal leggest til grunn for denne støtta. Sentralt her er at aktørane må inngå ein samarbeidsavtale med fylkeskommunen om mellom anna å medverke til å gjennomføre mål og strategiar i næringsplanen og prioriterte innsatsområde i handlingsprogrammet. Vidare har det vore ein gjennomgang av kva for aktørar som skal støttast i 2014 og vidare framover.

Til saman mottar desse aktørane meir enn 20 millionar kroner i støtte frå fylkeskommunen i 2014. Støtte blir dels gitt over budsjettposten «*Prosjekt og institusjonar med driftstilskott*» i fylkeskommunen sitt eige budsjett, og dels over budsjettet knytt til dette handlingsprogrammet.

(Namn og beløp for alle som mottar støtte frå fylkeskommunen vil bli lista opp her når saken er behandla av fylkesutvalget, sannsynligvis same dag som HNH 2014 blir behandla.)

Budsjett for 2014

Nedanfor følger forklarande kommentarar til dei ulike budsjettpostane. Sjølve budsjettet er vist på neste side. Budsjettet er lagt noko om frå tidlegare år for å samsvare betre med hovudstrategiane i handlingsprogrammet. For samanlikning er det tatt med tilpassa budsjett tal frå 2013. Nedtrekk i rammene pluss bortfall av øymerka statlege midlar til regionale næringsfond og til utsette kommunar gjer at det generelt må bli kutt innafor dei fleste budsjettområda. Rom for friare bruk av omstillingsmidlar gjev likevel litt handlingsrom.

A. Bedriftsretta verkemidlar

Fylkeskommunen overfører til Innovasjon Norge verkemidlar som er øymerka bedriftsretta tiltak. Midlane går til einskildbedrifter og etablerarar som lån og ulike former for økonomisk støtte. I oppdragsbrevet frå Hordaland fylkeskommune til Innovasjon Norge blir krav og forventingar nærare kommentert.

B. Tilrettelegging for næringsutvikling

Verkemidlane som er lagt inn under denne hovudposten, rettar seg mot dei sentrale utfordringane i handlingsprogrammet, og har som siktemål å realisera hovudstrategiane og andre prioriterte innsatsområde i gjennom tilskottsordningar. Dei «klimaretta tiltaka» skal primært vere knytt til ein av hovudstrategiane eller eit eller fleire innsatsområde under bransjesatsingar.

Delar av denne posten er politisk bundne midlar til ulike program og til støtte til samarbeidsaktørar. Desse er oppsummert i postane B-5 og B - 6.

Det er også sett av ein sum til å dekke fylkeskommunal støtte til ulike regionale næringsretta utviklingsaktørar. Fordelinga på den einskilde aktør skjer i eiga sak til fylkesutvalet. Auken i denne posten frå 2013 er ikkje så stor som budsjettet indikerer då fleire av dei aktuelle aktørane tidlegare blei støtta over dei «søkbare» midlane. Støtta til inkubatorar og næringshagar er også overført frå posten «omstilling og nyskaping» til denne posten og støtte til NCE Subsea, UPTIME og filmfondet FUZZ, som tidlegare sto på eigne postar i budsjettet, er overført hit.

C. Regionale næringsfond

I dei statlege overføringane er det ikkje lengre øymerka midlar til regionale/kommunale næringsfond. Det er no opp til fylkeskommunen om dei vil prioritere midlar til regionale næringsfond innafor den tildelte ramma.

Midlane skal forvaltast lokalt, og medverke til å løyse ut verdiskapingspotensialet i fylket sine regionar. Midlane skal nyttast i tråd med prioriteringane i næringsplanen og handlingsprogrammet og nyttast til mindre og lokale prosjekt. Midlane er søkbare og skal kunngjerast av regionråda. Det ligg stor eigenverdi i at kommunane, særleg dei minste kommunane, samarbeider om utviklingsprosjekt. Dette gjev synergjar både i relasjon til kompetanseutvikling/erfaringsutveksling og med tanke på å bli utfordra på å tenkje vidare enn sin eigen kommune. Det legg også eit godt grunnlag for større, og meir kapitalkrevjande tiltak/prosjekt om fleire kommunar står saman.

Endeleg fordeling av desse midlane på dei einskilde regionane skjer som eige sak til fylkesutvalet.

D. Omstilling og nyskaping

Tiltaksområdet "Omstilling og nyskaping" er eit verkemiddel som skal nyttast til tiltak i område som står ovanfor omfattande utfordringar knytt til sysselsetting og omstilling i næringslivet. Sårbare

område (kommunar eller regionar) vil vere område med store hjørnesteinsbedrifter, stort innslag av konjunkturavhengige bransjar eller næringsliv prega av omfattande omstrukturering.

Endeleg fordeling av desse midlane på ulike prosjekt og tiltak skjer som eigen sak til fylkesutvalet.

E: Utsette kommunar

Fylkeskommunen finn ikkje rom for å vidareføre denne ordninga i 2014 og den blir difor avvikla.

F: Forvaltning.

Det er sett av kr 1,2 mill til dette føremålet i 2014.

Budsjett for Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland 2014 (HNN budsjett 2014).

Hovudpost	Delpost	Budsjett 2013	Budsjett 2014
A: Bedriftsretta virkemidlar	A-1: Frie søkbare midlar forvalta av Innovasjon Norge	35 000 000	30 000 000
	Sum bedriftsretta midlar	35 000 000	30 000 000
B: Tilrettelegging for næringsutvikling, inkl. øyremerkte midlar	<i>Søkbare midlar/Tilskottsordningar</i>		
	B-1 Hovudstrategi 1: Meir entreprenørskap og innovasjon	9 174 000	5 020 000
	B-2 Hovudstrategi 2: Relevant kompetanse		5 000 000
	B-3 Hovudstrategi 3: Sentral vekst og attraktive regionsenter	2 000 000	4 000 000
	B-4: Bransjeretta tiltak,	10 000 000	3 000 000
	B-5: Klimaretta tiltak:	2 000 000	2 000 000
	<i>Sum søkbare midlar/Tilskottsordningar</i>	23 174 000	19 020 000
	<i>B-6 Øyremerkte midlar til program</i>		
	- VRI programmet	1 150 000	850 000
	- Kulturelt utviklingsprogram	1 000 000	0
	- Entreprenørskapssatsing IN.	900 000	900 000
	<i>Sum øyremerkte midlar til program</i>	3 050 000	1 750 000

	<i>B-6 Øyremerkte midlar til samarbeidsaktører</i>	1 400 000	8 190 000
	Totalt til tilrettelegging:	27 624 000	28 960 000
C. Regionale næringsfond	Avsette midlar som fordelast gjennom eige vedtak i fylkesutvalet	10 800 000	4 000 000
D: Omstilling og nyskaping	Avsette midlar som fordelast gjennom eige vedtak i fylkesutvalet	3 000 000	2 000 000
E: Utsette kommunar	Kapasitetsbygging i utsette kommunar til lokalt utviklingsarbeid	800 000	0
F: Forvaltning	Delvis dekking av forvaltingskostnader hos Hordaland fylkeskommune	1 250 000	1 200 000
SUM:	TOTAL RAMME	77 884 000	66 160 000